

Halk ceremóniák

Beszélték, idegen lovas szállt meg Kelemen Vészi Anna fogadójában. A Görgényi-havasok felől, sötétedés előtt érkezett. Könnyű lovasember, nem úgy, mint a málhákkal megrakott hegyi mokányok, akik gyapjút, túrót, irhát szállítottak vásárról vásárra, s ha lejöttek az ösvényekről felkeresni a kusztódiát, éjszakára Kelemen Vészi Anna nyári fődése alatt húzták meg magukat. A rettentő bűzőkkel járó málhásokra nem figyelt senki, viszont az idegen lovas kilétéről sokáig folyt találgatás. Először is azért, mert nem a járt csapáson ügetett, hanem látszott, ravasz számítással telkek mögötti ösvényeken közelített, kerülte a póri szemeket. Mindhiába, fának, mezőnek füle, szeme van, hangoztatták a pásztorok. A lovas csontos alkata, tekintete, gondozott szakálla, testtartása, lovának megülése nemesemberről árulkodott.

Miután áthágott a sebes folyású patakon, Kelemen Vészi Anna fogadójának hátsó kapuján lépett be. Lovát azonnal az istállóba vezette, üdvözölte a ház asszonyát, s csak másnap reggel ment fel a magaslatra nagyobb börtokkal az oldalán. A franciskánusok épülő kusztódiájába igyekezett, hogy a börtokot átadja a ház főnökének. Mindösszesen annyit mondott a gvárdiánnak, természetesen latinul, kegyelmes Tholdalagi Mihály marosszéki főkapitánytól hozott folyósítást szíveskedjék átvenni. Kis időre szánta vendégeskedését, szétnézett a szétszórt építkezés környékén, mint aki feladatul kapta a munka felmérését, majd legcsekélyebb megállapítás nélkül távozott. Stephanus gvárdián csalódotan konstata, a lovas az ő igyekezetüket szóra sem méltatta.

Kelemen Vészi Anna fogadójának fénye valamivel éjfél előtt aludt ki, ami tehetős vendégre tartózkodására engedett következtetni. Nem sokkal a lovas másnap hajnali távozása után lepte meg a falut a hír, hogy az nem más volt, mint Rohonyi István, szászrégeni várkapitány. A hírt felemásan, kételkedéssel fogadta a völgy népe, hiszen annyit tudtak, igazi várkapitány nem elhagyott csapásokon jár, főleg nem napnyugtával érkezik, ugyanúgy nem napkelte előtt távozik, és nincs mért kerülnie a pór nép tekintetét.

LOKODI IMRE (1963) író, újságíró, televíziós szerkesztő.

Jönnek, halotta páter Stephanus Salinis a toronyból leszóló laikus testvértől, és gyér szakállába túrt. A gyászkocsi és kísérete érkezését a kápolna tornyában vidéket kémlelő Fülöp fráter jelentette.

Az atya végignézett magán, csupa por és agyag, kezei hasadtak, mint a napszámos parasztnak. Néhol elevenen levedzik, nem is könyvet tartó kéz. Azt gondolnánk, imádságra is elég ritkán simul össze, holott minden bizonynyal tévedésben vagyunk, mert elsősorban nem a kéz tükrözi az imádságos lélek isteni hívásra szóló rezonanciáját. Salinis atya szólt Lapora testvérnek, kapja össze magát, rázza ki csuháját, öntsön a fejére korsó vizet, kösse a haját varkocsba, vegye a csontfésűt, gereblyélje meg a szakállát. Páter Lapora mindent megjegyzés nélkül elhallgatta, engedelmességre törekedve, úgy tett. Salinis páter látta, hogy a kápolna harangjának nyergén lóg Fülöp klerikális testvér kordája, s azt is, hogy a torony ablakszerű rése szépen kiadja a franciskánusok fogadalmát jelképező három csomót, és ez mély meglepődéssel töltötte el. A nagyságos úr, Tholdalagi Mihály nem fog látni egyebet a Márkodi-birtokon, vagyis a kusztódia udvarán, mint szegénységet, tisztaságot és engedelmességet.

Stephanus Salinis gvárdián elment a mézsgödörig, lábszárközépig felhúzta csuháját, lábait mézszbe mártotta, ami pillanatok alatt lerágja az ótvart, a kecskék vájújában pedig leöblintette, recsegettette sárgult fogait az eleven sebeket maró fájdalomtól. Lapora atya tisztában volt azzal, hogy a gvárdián nem hajlandó felvenni ünnepi habitusát, s azt is tudta, hogy a temetési szertartás elvégzése reá vár, bár úgy lett volna illendő, hogy a nagyszony temetési szertartását a házfőnök végezze, de hát az engedelmesség a szerzetesi közösség alapvető követelménye.

Már betértek az útelágazásnál, jelezte Fülöp fráter megint csak a kápolna tornyából, ahonnan általában ellátott messzire. Ha szép idő volt, látta Szolnok-Doboka vármegye déli peremvidékét, ahonnan közelített a gyászkocsi oszlopa.

Harangozzak? – kérdezte a fráter.

Még várj velem, szólt vissza a házfőnök, és szétnézett a kusztódia udvarán. A lanyha mozgású napszámosokat látva arra gondolt, nagyságos Tholdalagi kriptája akár készen is lehetne, bár az önkritikától megtartóztatta magát, mert ő a maga részéről feszt sürgette a mestereket, állandóan a napszámosok nyakán volt, de nem úgy, mint aki várna nagyságos Tholdalagi Mihály halálát, mert ilyesmire nem is merne gondolni, s ha mégis, nem kétséges, az Úr keményen lesújtana rá. Mégis mielőbb készen kell lennie a nemes ember halotti kriptájának, mert Tholdalagi többször írásban és beszédben kifejezte óhaját, hogy halála után Michására kívánna temetkezni. Valamit érezne a kegyelmes nagyúr, töprengett el többször a gvárdián, majd elhessegette magától a rossz gondolatot. Tán nem utánzásból, kivagyiságból, hanem e földhöz való tiszta ragaszkodásból kapott kedvet ide temetkezni más nemesi, úgy, mint a Zichy, Bornemisza, Thorma, Lázár származék, kifejezetten abból a megfontolásból, hogy a klastrom igen mesés és háborítatlan környezetben áll. Nem hiába nem alkudott Tholdalagi

gálfalvi Márkodi Gergely urammal, mert erszényéből habozás nélkül kivett és átadott Márkodinak 100 forintot, így a magaslaton fekvő, a Nyárád felső völgyére majdnem egész rálátást kínáló dűlő azonnal a franciskánusok birtokába ment át, ahol megkezdhették a klastrom építését. Igaz nem kőből, téglából és helyenként azt megkívánó márványból, hanem vesszőből, lóürüléssel és pelyvával kevert agyagból, amit sövénynek nevez a parasztszáj, mert nekik is kapuról kapura sövény házuk van, kivételt mindösszesen Kelemen Vészi Anna háza, fogadója képvisel, amit kőből és vastag, bogmentes tölgyből építtetett, s ugyanabból drága anyagokból vendégfogadót. Selejtesebb anyagból olcsó nyári födést melléje. Ki plebejusi, ki úri béren megkapta ahhoz való kosztját és szállását, a szükséges fürdőzést és lámpafényt is beleértve.

Keresztény ember hogyan is várhatná Tholdalagi nemes ember halálát, akit egy fiúval és nyolc leánnyal ajándékozott meg az Úr. A család írásbeli számontartása óta, vagyis 1280-as évektől errefelé más nem is büszkélkedett ilyen családi sokasággal, mint amilyent prezentált Tholdalagi Mihály és gelencei Mihálict Erzsébet nagyasszony házassága, de mivel Isten minden akarata nincs kőtblába vésvé, a dolgokkal nem árt rendben lenni.

Nem hallgathatjuk el, Stephanus Salinis házfőnök meglehetősen fukaron kezelte a harangszót, ha soknak találta Fülöp fráter ilyenszerű ténykedését a toronyban, nem állta meg szó nélkül, felszólt, legyen elég, testvér. Ha úgy adódott, hogy a fráter a kecskéekkel a kusztódia környéki födések alatt volt elfoglalva, akkor ő kötötte fel kordáját a harang nyergére, rántott vagy hármat a harangon, vagy éppenséggel felállt a tulipánokkal telefestett könyves ládára, megcsípte a harang nyelvét, annak falához ütötte nem többször, mint háromszor. Azt tartotta, minden ütés koptatja a harangot, rövidesen kilukad, a kusztódiának pedig nem áll módjában új harangra szerződni. Minthogy nem áll módjában rendes, markokat betöltő harangkötelet sem beszerezni. Történt, hogy egyik moldvai missziós távollétük során valami zsvány ellopta a harang kötelét. Mint kiderült, hegy mögüli sírásó vitte el, akit protestáns vallásának ellenére láttak néhányszor megfordulni a kusztódia udvarán, s amikor híre kelt ennek a gyalázatnak, a sírásó félelmében a Küküllőn túlra menekült.

A csizmájukat mossák a patakban, folytatta Fülöp testvér a toronyból, ami elég okot adott arra, hogy Stephanus gvárdián elgondolkozzon, ami a kusztódia további sorsát illette. Az urak, akik általában tömve pénzzel érkeznek a halottal, hogy ha busásan nem is, de meglehetősen bő markúan szoktak tenni a perselybe, ami a temetési szertartás elvégzésének köszöneteként illik be, másrészt a kusztódia további bővítésére szánnának, mert amint látni fogják, a kápolna nyugati fala kibomlott. Erősen esős nyár idején mindig dél felől támadt a vihar, az ég srég esővesszőket nyilazott a kolostor falának, ami könnyen felázik, hull. Aki viszont csizmát a patakban görnyedve maga mos, és nem valami szolgálta teszi meg az urának, akkor nem remélhető sok pénz az urasági erszényből, ha csak maga Tholdalagi Mihály ismételten nem tesz ki magáért, pontosabban nem számol ki jó néhány forintot a fent sorolt célokra. Ha nem másért, legszentebb

pártfogónk, Szent István király kedvéért, hiszen ő védőszárnya alá építtetik a kolostor.

Az atya abban maradt, hogy írva és mondva van: *Orate, fratres: ut meum ac vestrum sacrificium apud Deum Patrem Omnipotentem.*

Ahogy illett, először a lovas urak, őket a halottaskocsi követte, négy szénfekete ló, a hámok zsírral kikelve. Másodszor Tholdalagi Mihály kincstárnok hintaja jött, aztán nyeregben még néhány uraság. Zökkentebb, egészen nyitott kocsiban pedig testes úriasszonyok ültek, sűrűn köszöntgettek a falu rongyosra szakadt, alázatos népének. Csupa szalmafedél, elvértve zsindegy csak, a falu asszonyai csoportokba verődve nézték a menetet. Hozzák a nagyasszonyt, akit nem láttak soha erre felé megfordulni, pedig jönnie kellett, hozni ezüstpénzt. Lehet, aranyat is hozott, mert egyszer csak nem a régi kopott kelyhet vette ki Salinis gvárdián a tabernákulumból, hanem aranyos kelyhet emelt a magosba úrfelmutatáskor. Ám dúlt a tatár az ország valamelyik északi szegletében, az atyák fogták a kelyhet, elásták valahol a kusztódia udvarán, vagy az is lehet, elmenekítették Csíkország felé, tán Somlyóra éppen.

Hogy dúlt a tatár vagy csak szóbeszéd volt, helybeli pórnépnek nem állt módjában ellenőrizni, mert az atyákkal való barátkozásban messze megtartóztatták magukat abból kifolyólag, hogy nem értették a szerzetesek egyetlen szavát sem. Nemcsak hogy misén nem értették, mert az latinul volt celebrálva, hanem akkor sem értették az atyákat, amikor ők a kusztódia udvarán töltötték szabad idejüket, és kedvük lett volna a néppel beszélgetni. Salinis gvárdián bosnyák volt, akárcsak Laporá páter, ezek után a helybeli hívek nagyon is kétkeltek abban, hogy az idegen nyelvű franciskánusok ki tudnak-e járni valamit is üdvösségek dolgában annak, aki nem érti egy szavát sem a bosnyák szerzetesnek.

A harangok hallgattak, mint a sír. Mindenesetre kár, nagy kár, gondolta Fülöp laikus testvér beleérző sajnálattal, hogy az elhalálozott nagyságos asszonyt nagyon is visszafogottan hozzák valahonnan Besztercéről vagy Szolnok-Doboka vármegyéből, megfosztván az útba eső falvak népét olyan hír tudomásulvételétől, ami ellenkező esetben a nagyasszony lelki üdvözülésének alaposan besegített volna. Vagyis a pórnépi imádság, mert ha minden igaz, az is éppen olyan kedves az Úr előtt, mintha azt nagyuram, Tholdalagi Mihály mondaná. De a bizonytalan időkre való tekintettel értette Fülöp laikus testvér, hogy a hegyek mögül leselkedő elkószált tatár vagy az út menti sövények takarásában leskelődő zsvány rögtön kincset szagol. Ezért a szászrégeni vár kapitánya néhány fegyveres lovast adott a gyászmenet mellé, akiknek jó szaglásuk és megtapasztalásuk volt, ha a mocsári erdő mélyén zsvány tanyázott. A Maros mente ezen szakasza rettegett vidék, úgyhogy a vár lovasai csak akkor fordultak vissza, amikor a halottas menet elért a bölkényi elágazáshoz. A várkatonák megnyugtatták az urakat, ettől tova felé nincs mitől tartaniuk, mert Vityál ősi váránál a havasokat szemmel tartó őrszem sűrűbben poroszkál, le egészen Remete

hajdani remetéjének összedőlt hajlékáig, amit elhordani egyrészt kegyeletből, másrészt félelemből nincs kedve a népnek.

Lapora atya a menetet a dombocska aljában várta, fehér misekontösének csipkékjét megrágták az egerek, vállán átvetett fekete stólájába varrt aranycérna sem kellőképpen fénylett a fátyolos napsütésben. Eközben Salinis házfőnök a nyitott sír fölött állt, kapucniját fejére húzva, mert a kápolna falán ütött rés, ahol a nagyasszony koporsóját kívánták a szentélybe vinni, erős huzatot vont a Peres patakjából. Meg aztán ott volt az állandó és erős fejfájása, amit még Boszniából hozott. Másrészt a világ minden hívsága, rezzenése, mármint csábító úrasszonyok elől ily módon kívánta elzárni tekintetét, kizárólag könnyörgésre, az Úr kiengesztelésére szánt imára koncentrált, amikor megérkezett a gyászmenet.

Lapora atya megdöbbenve konstataulta, hogy hivatását a besztercei istápolyos kórházban nővérként álcázó domonkos apáca és a hajdani, lutheránusok által elvett domonkos rendház visszaszerzésében eddig eredménytelenül munkálkodó Laurentius domonkos atya sietett a michásai franciskánusok üdvözlésére, ami csakis latin nyelven fejeződhetett ki, viszont nem kétséges, hogy a szertartásban a domonkos szerzetesek is részt kívántak venni. Igaz, olyan jelentéktelen dologra vállalkozva csak, hogy az urakhoz és pórnéphez magyarul szóljanak, ami kicsinységében is lesújtóan mutat a bosnyák atyák hiányosságaira.

Nem kétséges, a michásai atya erősen fanyarul fogadta a domonkosok üdvözlését, mindjárt arra gondolt, amit Stephanus Salinis mesélt neki nemrégiben a besztercei domonkosok összeférhetetlenségéről, miszerint olyannyira nem tudtak megállapodni a besztercei plébánossal, hogy XII. Benedek pápa kellett igazságot tegyen. Lapora páter abban sem tud a domonkosokkal teljes mértékben közösséget vállalni, hogy a dominikánusok szegénységi fogadalmuk ellenére pedánságukra mértéken felüli gondot fordítanak, és ekkor megint csak a szegényes, egérrágtá csipkéjére gondolt, amit görcsösen takart, mert a miseruhák gondozottságára az utolsó útjára kísért, a micházai kusztódia kápolnájában örök nyugovóra térő Brenhidai Farkas Krisztina márpedig bőségesen áldozott.

Tholdalagi Mihály amint leszállt hintójáról, mindjárt a kusztódia felé vetette tekintetét, az ő nagyságos és kegyelmes tekintetét pedig a michásai szerzetes lopva kóstolgatta, mit mond majd négyszemközt nekik a nagyságos úr, szépen haladtak vagy sem a kusztódia falainak építésével. Sajnos, a lábfák közti veszőfonások meglehetősen rút képet mutattak, mint egy döglődésre kárhoztatott ló bordái. Laurentius dominikánus atya viszont örömmel konstataulta, Tholdalagi nagyságos úr arca inkább fanyarságba, mint elégedettségbe rándult, bizony, nincs rendjén a dolog, amit a nagyságos úr csakis a bosnyák franciskánusok számlájára írhat.

A főkapitány szomorúsággal lépett föl a dombra, meghagyván az embereknek, mire ő felér, kerülő úton vigyék fel a kusztódiába azt a bagázst, amit ő kifejezetten a michásai bosnyák papoknak szánt, és a koporsóval se várakozzanak túl sokat. Szépen, illedelmesen, nagyasszonyhoz méltó lépésekben helyezték

a sír szája fölé, a misével pedig Laporala atya várjon, amíg ő megjelenik, mert végtisztességhez illő köpenyre kell váltania. Szent Ferenc atyánk michásai követői a nagyúr szomorúságát természetesen a nemes nagyasszony, Brenhidai Huszár Mátyásné, Harrinai Farkas Katalin halála felett érzett fájdalomnak tudták be, ami csakugyan megviselte Tholdalagit.

Ez idő alatt Rozonyi várkapitány Kelemen Vészi Anna fogadójához léptetett, kiugorva a nyeregből mindjárt leoldott egy a bőrből varrt zsákocskát, azzal lépett be a fogadósné nagy tölgyfa, vaspántos ajtaján. Később egy szolgálóasszony eskü mellett mondta el, látta, amint Rozonyi vitéz úr kicsomagolt a bőrzsákból tömérdek ékszert és selyemruhát, csipkés brokátot és hosszú, föld porához érni méltatlan fekete selyemruhát, amivel Kelemen Vészi Anna azonnal elment szobájába, ahol olyan fenséget, előkelőséget öltött magára, hogy a kusztódia alatt várakozó nemesasszonyoknak leesett az álluk. Saját köntöseikre vetve pillantást erősen szégyellték magukat, azonnal ráismerve, hogy a gyászruhát Beszterce városában méregdrágán dolgozó Hinter asszony varrta, s mindjárt értették, hogy Rozonyi miért hasított idegen kézre jó darabocskát tekei birtokából, ahol se nád, se csenkesz, se bokor nem nő, csak jó fajta szőlőbirtok ontja a borát, mellette derékig baldachin és here.

Az úr a magaslaton állva eltekintett a völgy felett, a Bekecs hegység nyugati derekát kémlelte, amit ajánlottak neki, amikor megfogant benne a nemes akarat, hogy a környéken kolostort építtet, viszont a patak forrása már vérrel, pusztítással megtapasztalt hely. Egyszer ő maga is kilovagolt a bércek élén, látta a hajdani pálos klastrom tatártól felforgatott, mohával teljesen benőtt köveit, megállapította, kolostornak védtelen, vad hely.

A falu, vagyis Michása első asszonya, Kelemen Vészi Anna kéréssel fordult Anasztázia domonkos nővérhez, mozdítanak el helyéről a koporsó födelét, mielőtt Tholdalagi megérkezik, hadd lássa, fizikailag is miféle teremtés volt a páterek jótevője, Brenhidai Huszár Mátyásné, Harinnai Farkas Krisztina, de a domonkos apáca azonnal megsúgta Kelemen Johannának, kérése nem teljesülhet, ha még a michásai asszony hangjából jó szándékot is feltételez. A nagyasszony olyan kék, mint az érett besztercei szilva – súgta meg a domonkos nővér valamennyi gondolkodás után. Akárcsak apósának, Brenhidai Huszár Mátyásnak szétfröccsenő kék vére a serlegben, miután Lugoson Murza tatárvezér Brenhidai fejét vette, és felfogott vérére aranyozott kupából csöppig kiitta...

Jézusmária, csapta össze két tenyerét Kelemen Vészi Anna, majd keresztvetés után hátrálni kezdett, elrebegeve, óvj meg engem, jó Szűzanya! Látták a falu hívatlanul odagyűlt asszonyai, és leghátul a sáros, vályogozó cigányok is látták, hogy a világ szépeként emlegetett, Michása fogadós nője, Kelemen Vészi Anna vonalai percek alatt milyen törékennyé válnak, akárcsak a kusztódia fehérre meszelt falának mállott, idejekorán földre hulló vakolata. Az átmeneti állapotában megroskadó szépasszonyban ugyanakkor láttak nőszemélyhez egyáltalán nem fogható elrettentő erőt, amitől valamennyiüket kirázta a hideg. Mutatta

a fal, ami azonnal megrepedt, mihelyt az asszony iszonytól való hátrálás közben a kápolna falába ütközött. Az üvegcsúri mesterek, pallérok, völgybeli és messziről jött napszámosok azonnal elhitték, amit korábban suttogtak a helybéli asszonyok, Kelemen Vészi Annának rossz vére van, benne kártékony lélek lakozik.

A szertartást Lapora atya nagy tisztelettel végezte el.

Mihelyt megintette az embereknek, hogy a koporsót le lehet engedni örökös helyére, elélépelt Laurentius domonkos testvér, amire rándult egyet Lapora franciskánus arca. Salinis gvárdián félrefordult, kapucnijába temette a tekintetét, tehetetlenségében taposni kezdte a földet.

Laurentius domonkos atya ráérezett a helyzet kínálta lehetőségekre, hogy jót szűrjön a magyarul nem tudó, megtanulni nem is kívánó bosnyák atyák felé. Mindjárt a jó magyar röggel kezdte beszédét, szónoklatába hangsúlyosan beépítve a terra transsilvanicust, hadd értsenek a szóból a bosnyák atyák, legalább ők, kifejezetten ők értsenek a szóból, mert az ilyesmi, az efféle hazafiság a nagyasszony utolsó útját elkísérő uraságokat teljesen hidegen hagyta, úgy Tholdalaghi Mihályt is, aki ezekben a percekben az ő örök nyughelyével volt elfoglalva, képzelődve a családi kripta szájánál elhelyezendő címerről, bár a majdani koporsót befogadó üreg mésszel kevert habarccsal vakolva hátborzongatóan durván, rücskösen festett.

Szertartás végeztével a bosnyák papokat elnyelte a kusztódia valamelyik cellája. Lehajtott fejjel mentek el, kapucnijukat mélyen a szemükbe húzva, mint aki nem akar látni, se hallani semmit ebből a világból. Első szempont pedig a rendi szabályzat, Assisi Szent Ferenc atyától vett regula, punctum.

Mert a világi hívságok ott lábatlankodtak a kusztódia hátsó fertályán, a nemrégiben megnyitott kripták környékén. Akik bezzeg akkor sem távolodnak el az emberi természettől, amikor semmi sem e világról szól, így aztán csak felületesen részesülnek abból a tanításból, ami túlmutat e földi, akácfákkal, tuskés csipkebogyókkal, kökénnyel és a patak mélyéből szedett köveccsel megszórt ösvényeken, azt gondolván, hogy minden csak ennyi. Itt kell játszani gyermeki bújócskást érett, bár önmegtartóztatást nem ismerő fejjel.

A napszámosok elkezdték a munkát, habarcsot keverték, a szájtáti, messziről jött urak pedig meghívást kaptak Kelemen Vészi Annától, aki külön-külön mindenkit felkeresve majdnem fülbe súgta meg, hogy megtisztelő kötelesség felkeresni az ő szerény, egyáltalán nem úri igényeknek beállított vendégfogadóját, amely meghívó a halott nagyasszony emlékére szerény ebéd elköltésére szól, tekintve, hogy hosszú fáradságos út előtt állnak visszafelé Szolnok-Dobokába.

Az uraság kivitétel nélkül enyhe meghajlással fogadta el Kelemen Vészi Anna meghívását. Kebleken feszülő zsinórokhoz érintettek nagy, finoman megdolgozott pecsétes gyűrűkkel ellátott ujjakat. Szólnunk kell arról is, hogy a gyászbedre szóló meghívás olyan rafináltan ment végbe, hogy arról a bosnyák atyák tudomást sem szerezhettek.

A nemes asszonyoknak, mihelyt Kelemen Vészi Anna fogadójába léptek, azonnal feltűnt Rozonyi vitéz úr ténykedése, aki erősen otthonosan, majdnem

hogy háziasan tette a dolgát. Miután elhangzott a nagyaszonnyra való rögtönzött de kegyeletteljes emlékezés, az urak sötéten néztek az asztalra kihelyezett kupákba, amelyekben a bor felszíni fényét élénkebbé tette sok gyertya lángja, eközben mindenki erősen vigyázott arra, hogy a rutinos koccintást elkerülje, mert az olyasmi ilyen helyzetekben egyáltalán nem illik. A kupákat maguk elé emelve mindösszesen annyit mondtak: Harrinai Farkas Krisztina, örök világoság fényeskedjék neked!

Az urak a tort tisztelettel megköszönve lóra pattantak, a testes nemesasszonyok is meglelték helyüket a nyitott kocsikban, Tholdalagi Mihály pedig fogta hintója ajtaját, hogy felhúzza magát az ülésre, mert bizony a brassói csatában szerzett sebesülése, bár álcázni álcázta, nehezezként feküdt testén, akadályozta mozgásában, ám egy pillanatra visszanezett, akárcsak Rozonyi vitéz úr. Mintha a Nap fénye elborult volna mindkettőben, árnyék ült meg az arcukon. A rossz időben tett visszapillantástól mindketten halálosan restellkedtek. Dehogyan párbaj, hiszen nem csak a mostani, egyszerre vetülő pillantásokból éltek, a Konstantinápolyba együtt megtett közös követségi utak során mindenféle távolságtartást, hierarchiát és még megannyi kényes szoknyaügyből származható féltékenységet lecsiszolt a sok viszontagság. Azon persze el lehet gondolkodni, sügtak össze a nyitott kocsikban testesedő úrasszonyok, illő-e Tholdalagihoz fogható nagyurat azon kapni, hogy visszanez holmi falusi fehérrépre. Tudták, Rozonyi vitézen ilyesmi láttán nem kell megütközni, mert korán megözevgyült ember hol a besztercei házában, hol a szászrégeni várban töltötte idejét követetetlenül, de mindezen komolytalanság az ő tulajdonságainak egyike, ugyanis gyakran szokott szoknyák után nézni. Most már tudnivaló, a tekei szőlőbirtokból mégsem ilyen célból hasított parcellát idegen kézre.

Még valami, szólt Salinis gvárdiánhoz Tholdalagi. Heteken belül itt lesz Harrinai Farkas Krisztina síremléke, szürke márványból, egész testalakos fekvő dombormű. Legyen az atyának nagy gondja arra, hogy a mesterek óvatosan, sérülés nélkül helyezték a sír szájára, oda, ahová Assisi Szent Ferenc oltárát tervezik építeni. Addig is a falat erősítsék meg, készen arra, hogy egy majdani masszív építkezést bontás nélkül magához fogadjon. Salinis gvárdián szemében felcsillant a fény, ami csak akkor volt ennyire teljes és átütő, sőt reményekkel fűtött, amikor eljött Boszniából. Másodsorban akkor, amikor megerősítést nyert a pápai levél szerint, hogy ezután is ő legyen a rendtartomány őre.

Tholdalagi Mihályné ott ült a kocsiban, imádságosra kulcsolt kezeit ölében tartotta, mint a régi, öreg plebejus asszonyok, akik idő előtt ölükbe ejtik kezüket. Repecselt a szeme, rángott az úrnő ajka, mintha imádságot mondana a halott nagyaszonny, Harrinai Krisztina lelki üdvéért. Sűrűn pislogott, mondta urának, valami van, nehéz tömböket lát maga előtt, mintha márványtömböket rakna valaki az ölébe óvatosan és alattomos gyilkosan. A rettenetes súly pedig bírhatatlan; lezárja a levegőt; a márvány erezete nem is igazi; mintha földmélyi csúszómászók, hernyók lennének valamilyen ismeretlen fajtából; nyüzsög a márványtömb; néha forrósodni kezd, lehet, hogy megcseppen, ha a márvány meg

tud csöppenni, és vele együtt megköt mint kődarab a mézshabarcsban. Érzi is, rebegette Tholdalagi Mihályné, hogy lába szárát szoritja valami. Kőbálvány lesz, rémüldözött, ki sem tudok szállni a franciskánus atyákhoz, hogy tiszteletteljes kezüket fejemre tegyék, áldásként vagy feloldozásként mondanának imát! Hadd, Mihály, hadd haladjunk hazafelé! Tholdalagi kilépett fényes kocsi-jából, sűgött valamit Salinis atyának. A gvárdián előretartott karral közelített, alázattal az asszony fejére tette a kezét, tekintetét egekre szegezve imádkozott a nagyasszony jobbulásáért, meghagyva Tholdalaginénak, hogy az imát, a könnyörgést ezután se hagyja ki napi elfoglaltságából. Az imádsághoz ajánlani tudta rétek különböző füveit, mindenekelőtt a Passiflora, a golgotavirág teáját, esti lefekvés előtt.

Bírja ki, Erzsébet asszonyom, mondta Tholdalagi Mihály, majd szólt a kocsisnak, mire vársz, csapj a lovak közé!

Ahogy Tholdalagi kocsija behajtott a Nyárád medrébe, a kocsis elnyújtott hóóó-t kiáltott, meglazítva kantárszárát, hogy itasson, amikor megszólalt Tholdalagi Mihályné: a rettenetes súly kigurult ölemből, ott van a vízben, hadd olvasszák meg a föld alatti poklok tüzei. Tholdalagit ebben a pillanatban kirázta a hideg, azt gondolta, asszonya örület előtt áll vagy már teljesen megbolondult. Talán haladéktalanul Bécsbe kell vinni, neurotikus nyavalyák gyógyításában jó hírnévre szert tett Jorgerus orvoshoz.

Tholdalagi most már bizonyos volt, ha a kusztódia építése nem is az ő kiszámítása szerint halad, az asszonya megkönnyebbülése arra intette, hogy az Úrnál ember fiától idegen nyelven is kijárhatók a gyógyulások. Távolatilag pedig minden üdvösség, így majdnem kiszólta a száján: gelentzei Mihálit Erzsébet ne legyen kishitű...

Kelemen Vészi Johanna hosszasan elnézte a lovasok, a kocsik távozását, szomorúságában megfeledkezett arról, hogy rajta feszül az asszonyi bűn nyilvánvaló jele, a talpig fekete selyem. Hátha még tudná, mit mondott cifra brokátja láttán Anasztázia nővér: pórnépi asszonyon cafrang minden úrnői selyem. Meg kellene mihamarabb szabadulni attól, amit ámulatra, nemesire, irigységre, magyarosra szabott a besztercei Hinterné, de lám, ez az ócska semmire se jó hiúság leplezhetetlen gönce, az ördög bevetett csele mindösszesen. Így a legvacakabb elméjű ember is látja, hogy hiábavalóak a titkok gondolati elzárása, ha a szekrényt ostobán kinyitjuk mi magunk. Szólt a szolgálólánynak, a dézsát töltsse fel forró vízzel, készítse elő fürdőlepedőjét, viszont minden máskor használatos illatszerektől szigorúan eltekintsen.

Fémesen és olajosan fénylett Kelemen Vészi Anna kibontott szénfekete haja. A szolgálólány kőkorsóból alig langyos vizet csorgatott asszonya fejére, és erősen furcsállta, hogy a ház nője olyan illatokat eresztett hónaljából és bizonyára más hajlatokból, ami e háztól, e fürdözési szokásoktól teljesen idegen. Csak hallomásból tudta, vannak egzotikus országokból hozott olajok és szerek, amik feloldják a férfiemberben szorongó gátlást, és fejet veszejtő cselekvésekre bódítanak. A szolgálólány nem tudta, asszonya mi végre adta a kezébe a durva

darócot. Hát azért, hogy súrolja meg vele, amíg csak ő mondja, és sajnálkozást iránta cseppet se érezzen. Persze, gondolta a szolgálólány, a véteknek le kell áznia, hadd vigye mihamarabb a patak erős sodrása.

Ez a fürdőzés vezeklés, megtisztulás, mondta Kelemen Vészi Anna, a szolgálólány kezéből pedig lucskosan földre hullt a daróc. A fogadósné úgy folytatta, a szolgálólány vegye a mondanivalóját gyónásnak, hiszen felebarátnak is meg lehet vallani bűnöket. Feloldozásra ugyan nem vár, mert nincs rá mód, de szabadul egy kötömbnyi tehertől. Mit oldoznának fel a páterek, s hogyan, ha nem értik, mit beszél az asszony. Hogyan értenék meg a ferences atyák az én gyónásomat, mint magyarul mondanám: megátkoztam nagyságos Tholdalagi Mihályné gelencei Mihálitz Erzsébet nagyasszonyt, legyen elmeháborodott, urát sokáig ne szerethesse, és megátkoztam Tholdalagi Mihály kincstárnokot, asszonyát szeretni neki se legyen bő ideje. És hogy Tholdalagi Mihályhoz kínálkozó hozzáférhetőséggel nem tudtam élni, nézésére olyan lettem, mint a kő, hát akkor hadd legyek én, Kelemen Vészi Anna, havasi sziklakő.

A mikházai klastromnak bőven adakozó nagyasszony, Harrinai Farkas Krisztina halála után nem sokkal újabb koporsót hoztak fényes grófi kocsival. Azt mondták, a koporsóban nagyságos Tholdalagi Mihály nyugszik. Na de hol van az őt gyászoló Tholdalagi Mihályné gelencei Mihálitz Erzsébet? A nagyságos asszony megelőzte férjét, nála hamarabb beköltözött a rücskös michásai sírkamrába, utolsó útján nagyon is rejtett, halk ceremóniával. Tholdalagi megőzvegyült, fedte fel a görgényszentimrei Bornemisza kastély locsogó deákja.

Nem volt torozás, minthogy Kelemen Vészi Anna fogadóját is tűz emésztette fel. A hajdani fogadósnét a pásztorok a Bekecs hegység csúcsának keleti lejtőjén, Kongó Kút dűlőjén látták őrzöngeni. Később elhúlva láttak ott egy öblös sziklakövet. Egyszerűen mosdókőnek nevezték el a pásztorok, de vizébe egyikük sem nézett volna bele. Azt is beszéltek, nem is Tholdalagi Mihályt hozták legutóbb holt asszonya, gelencei Mihálitz Erzsébet mellé, mert a franciskánusokhoz kegyes nagyurat Gyulafehérváron temette a püspök.

Végül a völgy népe került ki győztesen, magyarul nem tudó, a nyelvet megtanulni nem hajlandó páterek belefáradtak a viaskodásba, otthagyták a kolostort, állítólag visszaszivárogtak Boszniába. Hírlett, sok tekintetben tehetséges pap készül házfőnöknek Michására, bizonyos Ioannes Kajoni. Építész, nyomdász, zenetudós, orgonaépítő, hangoztatta egy magára maradt fráter az érkező szerzetes sokoldalúságát. Kisebb baj, hogy származására nézve oláh, mondta halkan, kolostori csendhez illően az amúgy is halk szavú fráter.